

TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME ANLAYIŞININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ahmet ÖZEN¹

Uğur DİKİCİ²

Fatma YAPICI³

Received: February 17, 2017

Accepted: May 25, 2017

Online Published: June 15, 2017

Özet

Vatandaşların kamu yönetiminin mali planını ve görevlerini gösteren bütçelerin yapım sürecine katılımı demokrasi açısından bir ideal oluşturmaktadır. İlkçağ’ da Antik Yunan devletlerinde benimsenen doğrudan demokrasi modeli bu idealin gerçekleşmiş en üst halidir. Günümüz demokrasilerinde benimsenen temsili demokrasi modelleri vatandaşların yönetim ve karar süreçlerine temsilciler aracılığıyla katılımını öngörmekte, doğrudan kararlara etki etme anlamında vatandaşlar süreçlerin dışında kalmaktadır. Tüm dünyada özellikle 1980’li yıllarda gündeme taşınan katılımcılık, Türkiye’de 90’lı yılların başlarında tartışılmaya başlanmıştır. 1992 yılında Rio Bildirgesi’yle birlikte oluşturulan Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 kapsamında Kent Konseyleri oluşturulmuştur. Avrupa Birliği uyum süreci ile birlikte oluşturulan projelerle de katılımcı süreçler desteklenmiştir. İlerleyen süreçte Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresi katılımcı bütçeleme ile ilgili örnek çalışmalar hazırlamışlardır. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Belediye Ortaklık Ağları Projesi, Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı, belediye kapasite gelişimi hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 uygulamaları ile Avrupa Birliği Özerklik Şartı ve katılımcı süreçlere bakış incelenecektir. Son kısımda ise Türkiye’de uygulanan katılımcı bütçeleme uygulaması ve yerel yönetimlerde katılımcı çalışmalar Antalya, Çanakkale ve Uşak örnekleri üzerinden incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Katılımcılık, Kent Konseyleri, Yerel Yönetimlerde Demokrasi.

JEL Sınıflandırması: R50, R72, H83, H11.

* Bu çalışma, Uğur DİKİCİ tarafından 2015 yılında T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan ve onaylanan “Dünyada Yeni Bir Bütçeleme Anlayışı Olarak Katılımcı Bütçeleme Yaklaşımı Ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi” isimli tezden türetilmiştir.

¹ Doç. Dr., T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ahmet.ozen@deu.edu.tr

² Bilim Uzmanı, ugurdikici36@hotmail.com

³ Araş. Gör., T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, yapici.fatma@gmail.com

EVALUATION OF PARTICIPATORY BUDGETING IN TURKEY

Abstract

Participation of the citizens at the budgeting processes which is to show the public's financial plan and tasks an ideal in terms of democracy. During the first era is a direct democracy model had been admitted in Ancient Greece. Representative democracy models adopted in contemporary democracies that foresee participation by representatives in the management and decision processes instead of citizens, and as a result of that model citizens are left out of the process in the sense of direct decision in the 1980s participation had began to be discussed at all over the world . Participatory processes had become a discussion topic in Turkey at the beginning of the 90s. In 1992, Agenda 21, which was structured with the Rio Declaration, were established. Participatory processes supported by co-created projects by the help of harmonization process through European Union. Çanakkale Municipality and Uşak Special Provincial Administration prepared case studies on participatory budgeting. Support Project for Local Government Reform, Project for Municipal Partnership Networks, Turkish-Swedish Local Authorities Partnership, and information on municipal capacity development will be examined at the scope of this study. The Agenda 21 and application of the Local Agenda 21 will examine then the European Union Autonomy Charter and the participant outlook will be explained To conclude experiments of participatory processes via city councils, Çanakkale and Uşak city's implementations will be indicated.

Key words: Participatory, City Council, Democracy at Local Government.

Jel Classifications: R50, R72, H83, H11.

1.Giriş

Katılımcılık demokrasinin geliştirilmesine hizmet etmesi amaçlı olarak siyasal ve yönetsel süreçlere dahil edilmesi düşünülen bir kavramdır.

Katılımın bir boyutu yönetsel alana ilişkin olarak yönetsel katılım olarak nitelendirilmektedir. Eryılmaz'a göre, yönetsel katılım, "seçim ve seçime ilişkin faaliyetler dışında, kamu hizmetleriyle ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, karara dönüştürülmesi ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, o karardan doğrudan ya da dolaylı etkilenecek olanların katkıda bulunmasını içerir" ve hem "kamu programlarının ve bunların uygulanmasının kalitesini artırır hem de kararların meşruiyetinin de güçlendirilmesine hizmet eder (Eryılmaz'dan (2011: 55-56) Aktaran Turan ve Diğerleri, 2013: 344).

Bu çalışma kapsamında Türkiye'de katılımcı bütçelemeye yönelik girişimler anahatlarıyla ortaya konulacak ve katılımcı bütçeleme yönünde yapılan uygulamaların değerlendirilmesi gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Belediye Ortaklık Ağları Projesi, Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı, belediye kapasite gelişimi hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 uygulamaları ile Avrupa Birliği Özerklik Şartı ve katılımcı süreçlere bakış incelenecektir. Son kısımda ise Türkiye'de uygulanan katılımcı bütçeleme uygulaması ve yerel yönetimlerde katılımcı çalışmaları bulunan Çanakkale ve Uşak örnekleri üzerinden incelenecektir.

2. Türkiye’de Katılımcı Bütçelemeye Yönelik Girişimler

Türkiye’de 2000’li yılların başlarından itibaren kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen yeni düzenlemeler ile adem-i merkeziyetçi bir yapı kurulmaya başlanmıştır (Turan ve Diğerleri, 2014: 345). Türkiye’de bu kapsamda çeşitli projeler yabancı ülkeler ve AB ortaklığında da gerçekleştirilmiştir.

2.1. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi

Katılımcı bütçelemenin ülkemizde gelişmesi açısından finansmanını Avrupa Komisyonu’nun sağladığı Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi 2007 yılı itibariyle seçilen pilot bölgeler bazında katılımcı bütçeleme uygulamalarını başlatmıştır. Projenin yararlanıcısı İçişleri Bakanlığı olmakla birlikte projeyi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Bürosu yürütmüştür. Avrupa Birliği’ne uyum süreci kapsamında hazırlana bu raporda temel hedefler; yerel yönetimlerde demokratik karar alma mekanizmalarının geliştirilmesi, yerel yönetimlerde mali özerkliğin ve hesap verilebilirliğin sağlanması, yerel kamu hizmet niteliğinin ve vatandaşlara erişimin iyileştirilmesidir. Projenin özel hedeflerinde ise; yerel yönetimlerde söz sahibi olan kurumların kapasitelerinin artırılması, seçilmiş pilot yönetimlerde bütçe süreçlerinin, mali yönetim ve hizmet sunumunun iyileştirilmesi ve bütçeleme sürecinin etkin bir biçimde sürdürülebilmesi için eğitim programları ve el ilanı gibi materyallerle belediye personellerinin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında ayrıca kardeş kent ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli uygulamalarda bulunmaktadır (Tepav(b), 2007).

2.2. Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET)

Katılımcı bütçeleme açısından önemli çalışmalardan biri de 2006 yılında İsveç-Türk yerel yönetimleri, SALAR ve TBB arasında 4 yıllık bir süreci kapsayan, AB sistemi ve ortak değerleri ile daha yakın ilişkiler kurmak üzere Sida tarafından onaylanan Belediye Ortaklık Ağları Projesi’dir. Tusetnet projesinin iki ana hedefi bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türk yerel yönetim reformunun desteklenmesidir. İkinci ise, TBB’nin kapasitesinin geliştirilmesidir (Tuselog, 2011-2015).

Tusetnet kapsamında Avrupa’daki katılımcı uygulamaları paylaşmak amacıyla 5 Türk ve 1 AB ülkesi belediyesi ortaklık yaparak Avrupa Birliği’ne Katılımcı Bütçeleme Sistemi İşbirliği Projesi göndermiştir. Projeye Türkiye’den Ankara Altındağ Belediyesi, Bursa Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım Belediyeleri ile Eskişehir’in Tepebaşı Belediyesi paydaşlık etmiştir. Avrupa Birliği’nden ise İsveç’in Umea Belediyesi ortaklık etmiştir. Proje kapsamında aktif yurttaşlığın teşviki, sosyal adaletin sağlanması, yönetsel anlamda reformun gerçekleştirilmesi ve AB belediyeleri ile Türk belediyelerinin iyi iletişimleriyle birlikte AB’ye giriş sürecine destek olmaları amaçlanmaktadır. Ayrıca proje kapsamında 2009 belediye gelirlerinin yüzde 10 artırılması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, şeffaf ve katılımcılık konularında farkındalık artışının sağlanması da amaçlanmıştır (Ergen, 2012: 328-329).

Tablo 1: SIDA'ya Sunulan Tusunet'in 2011 Nihai Raporu

Sonuçlar	Çalışmalar
Yereldeki resmi görevlilerin ve çalışanların iyi yerel yönetim uygulamaları hakkındaki bilgileri güçlendirildi.	- Ortak belediyelerde, ürünlerin tematik konularıyla ilgili 18 uygulama ve/veya politika değiştirildi. - Belediyelerde görev yapan 297 politikacı/personel iyi yönetim uygulamaları ve AB'ye katılım süreci konuları/zorlukları hakkında bilgilendirildi.
Yerel politikacılar ve personel arasındaki sorumluluk ve güç dağılımının belirginleşmesi sağlandı.	- Sorumluluk dağılımı konusunda 14 defa diyalog imkanı sağlandı - Değişen en az 4 uygulama oldu
İnsan kaynakları yönetiminde iyi uygulamalar geliştirildi.	- Ortaklık kapsamında İK yönetimi araçları geliştirildi. - Değişen en az 3 uygulama oldu.
Yerel karar alma süreçlerine ve faaliyetlerine vatandaşların ve vatandaşlıkla ilgili kurumların katılımı güçlendirildi.	- Katılımcı uygulamalar konusunda bir yan proje hayata geçirildi. - Belediyelerin deneyimleri TBB ortaklık stratejisine eklendi. - Vatandaş katılımına en az 16 defa imkân sağlandı. - Vatandaş katılımını konusunda değişen en az 5 uygulama oldu.
TBB'nin belediyelerin çıkarlarını ve görev ve hizmetleri için gerekli olan kaynaklarını koruma kapasitesi artırıldı.	- Çalışma ziyaretlerinden ve seminerlerden elde edilen deneyimler TBB'nin çalışmalarına yansıtıldı. - 2010'da TBB'nin lobicilik çabalarından 13'ü olumlu sonuç verdi
AB uygulamaları ve AB finansmanına erişimle ilgili belediyelerde bilgi düzeyi artırıldı.	- Tusunet'e dahil olan belediyelerden AB-fonlu projelere 10 başvuru yapıldı, 8 tanesi kabul edildi. AB üye ülkelerince uygulanan programların sağladığı fonlara başvurulardan 3 olumlu sonuç daha alındı. - 11 belediyenin politikacıları/personeli AB-fonu mekanizmalarıyla tanıştı. - AB'ye katılım sürecinin belediyelere etkileri hakkında TBB 1 aktivite düzenledi. - AB normları hakkında 4

	ortaklık ürünü çıkarıldı. - 136 kişiden 100'ü bilgilerinin başarılı şekilde arttığını belirtti.
Ortaklıklarda toplumsal cinsiyet eşitliği açıklandı ve vurgulandı.	- TBB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu kuruldu, eğitildi ve projeden bağımsız olarak çalışmaya başladı. - Toplumsal cinsiyet konusunda 3 ulusal eğitim düzenlendi. - 4 belediye uygulaması değişti. - 4 ortaklığın faaliyetlerine kadın katılımı arttı.
Ortaklıklarda sürdürülebilir kalkınma vurgulandı.	- Sürdürülebilirlikle ilgili temalarda 3 ortaklık yapıldı. - Kurulan tüm ortaklıklarda belediyelerin politikacıları/personeli sürdürülebilirlik konusuyla tanıştı. - Sürdürülebilirlik ile ilgili 5 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı. - 4 belediye uygulaması değişti.
Yerel yönetimlerde saydamlık, hesap verebilirlik, etik ve halkın katılımı konuları ortaklıklarda vurgulandı.	- 1 ortaklık teması bu konularda belirlendi. - Bu konularla ilgili 1 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı.
Ortaklıklarda etkin hizmet üretimine vurgu yapıldı.	Belediyelerde 22 politikacı/personel bu konularla ilgili eğitim aldı. - Bu konuyla ilgili 1 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı.

Kaynak: Tuselog, 2011-2015: 11-12

Katılımcılığın geliştirilmesi kapsamında hazırlanan raporda, İsveç ve Türkiye'deki yerel idarelerin işbirliği yapması hedeflenmiştir. Bu kapsamda özellikle belediye personellerinin eğitim alarak daha nitelikli olması yönünde çalışmaların yapılması dikkat çekicidir. Ayrıca raporda belediyelerin değiştirilen uygulamalarına da yer verilmiştir.

2.3.Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı (TUSELOG)

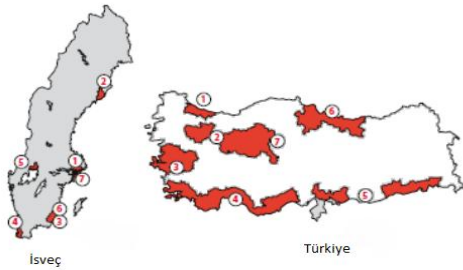
Programın genel hedefi; Türkiye'de yerel yönetişimin gelişmesini desteklemektir. Bu kapsamda, Belediye Ortaklıklarında gönüllü olarak yer almak isteyen en az 15 Türk ve 5 İsveçli belediye vatandaş katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kurumsal gelişme, hizmet

sunumu ve planlama konularında kapasite geliştirmek için ortaklık oluşturmuşlardır. Tuselog kapsamında; katılımcı yöntemler elkitabının hazırlanması, katılımcı yöntemler konusunda eğitim programları ve yönlendirmelerin uygulanması, katılımcı bütçeleme iletişim ağı oluşturulması, eğitim programları ve teknik desteğin değerlendirilmesi ve sonuçlarının paylaşılması gibi amaçlar edinmişlerdir (http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG_summary_TR.pdf).

Tablo 2: İsveç ve Türkiye Arasındaki Belediye Ortaklıkları (TUSENET projesine dahil edilmiştir).

Ortaklıklar	Konular
1 Stockholm – İstanbul, Büyükçekmece, Zeytinburnu (Marmara bölgesi) Bu çalışmaya katılan diğer belediyeler: Stockholm sınırlarındaki Nacka Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir sınırlarındaki Adalar Belediyesi (bu iki belediye arasında kardeş şehir ilişkisi var)	Çevre koruma, teknik altyapı, kanalizasyon, atık ve geri dönüşüm yönetimi
2 Umeå – Altındağ, Tepebaşı, Yıldırım, Nilüfer, Osmangazi (Merkez)	Vergiler, ücretler, bütçeleme, mali takip ve gözetim, ayrıca beceri ve liderlik geliştirme
3 Kalmar – Karşıyaka, Bornova ve Manisa (Ege bölgesi)	Yükseköğretim, iş sektörü ve kamu sektörü arasında işbirliği (üçlü sarmal): Sürdürülebilir turizm
4 Malmö – Antalya, Muğla ve Tarsus (Akdeniz bölgesi)	Sürdürülebilir sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınma
5 Karlstad – Gaziantep, Osmaniye, Midyat ve Şırnak (Güneydoğu Bölgesi)	Kentsel planlama, arazi kullanımı ve risk yönetimi
6 Kalmar – Samsun, Amasya, Giresun ve Ordu (Karadeniz Bölgesi)	Yerel ekonomik kalkınma ve büyüme, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklemesi, istihdam ve turizm
7 SALAR – TBB	Kurumsal gelişim

Şekil 1. Türkiye ve İsveç Ortak Belediye Haritası

Kaynak: Tuselog, 2011-2015: 13

Belediye Ortaklığı Ağları ve Tusenet Projesi dahil olmak üzere çeşitli programlar dolayısıyla belediye ortaklıklarını kurma konusunda iyi deneyimlere sahiptir. Tusenet’den ve diğer programlardan edinilen deneyimler ortaklığın zaman aldığını göstermektedir. Dahası, ortaklık projelerinin erken gelişimi için yeterli düzeyde bilgi girişi sağlanırsa, sonuçların daha somut olacağı açıktır. Ayrıca, ortaklıklarda angajmana ilişkin beklenti ve koşullar baştan açık bir şekilde belirlenmelidir. TUSELOG Programı’nın ilk yılı Belediye Ortaklık Ağları’nın seçimi ve tesisi için net bir prosedür geliştirmek için kullanılmıştır. Aynı zamanda, yüksek kaliteli proje önerilerinin geliştirilebilmesi, sunulması ve değerlendirilebilmesi için tanıtım oturumları ve eğitimleri de Programın ilk yılında gerçekleştirilmiştir. Ortaklık Ağları seçilirken, iki kriter seti kullanılmıştır. İlk set proje fikirlerini formüle etme kapasitesi ve netliği ile ilgiliydi. Çıktıların beklenen kalitesi, bu ölçütlerin merkezidi. İkinci set çoğullukla ilgilidir. Kriterler, coğrafya, demografi, büyüklük ve siyasi çoğunluğun makul bir farklılığının sağlandığını garantiliyordu. Belediye ortaklıkları TBB’nin öncelikli temalarına uygun olarak geliştirilmiştir. Bu aşama aşağıda sayılan adımlarla tamamlanmıştır:

(<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselog/components-of-the-project>).

- Belediye Ortaklığı Konferansı Türk ve İsveç belediyeleri için, onların potansiyel işbirliği alanlarının tanımlanması amacıyla düzenlenmiştir. Konferans sonucunda 5 ortaklık modülü kurulmuştur. Modüller, Belediye Yönetimi, Ekolojik Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma, Sosyal Hizmetler ve Enerji’den oluşmaktadır.
- Ortaklıkları güçlendirmek, olası proje fikirlerini tartışmak, en iyi uygulamaları paylaşmak ve deneyimlemek için İsveç’te çalışma ziyaretleri düzenlenmiştir.
- Belediye Ortaklığı Atölyesi aralarında ortaklık kurulmuş olan Türk ve İsveç belediyelerinin katılımıyla proje fikirlerini somutlaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Belediye Ortaklığı Rehberi ve Proje Teklif Başvuru Formu belediyelere proje yazım aşamasında yardımcı olması için hazırlanmıştır. Proje Teklifleri daha sonra Program Yönetimi’nin onayına sunulmuştur.

TBB üyelerini eğitim programlarıyla desteklerken, Türkiye belediyeler ve Türk belediyelerini faaliyete geçtikleri belirli uzmanlık alanlarında diğer uzmanlaşmış eğitimlerle desteklemek ve üyelerin gereksinimlerini anlamak amacıyla daha fazla çalışmanın yapılabileceğini belirtmiştir. Bu bileşen altındaki eğitim programları üzerinde durulacaktır:

(<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselog/components-of-the-project>).

- Katı Atık Yönetimi
- Kentsel planlama
- Yerel Arena Binası

Katı Atık Yönetimi Eğitimi, belediyelerde Stratejik Atık Yönetim Planlarının hazırlanması ve daha sonra uygulanması için belediyelerde bilgi ve destek sağlanmasını amaçlamaktadır. Faaliyet, pazarlama faaliyetleri, materyallerin geliştirilmesi, eğitimcilerin eğitimi ve bölgesel düzeyde eğitimlerin uygulanmasını içerir. Belediye hizmetlerini hedeflemenin yanı sıra, vatandaş diyalogu ve karar alma sürecine vatandaşların katılımı için çeşitli araçlar benimseyerek toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen projeler geliştirmesi beklenmektedir.

Program kapsamında ayrıca Belediyelerin yaşadıkları zorlukları ve fırsatlarını daha iyi anlamak için belediyelerin örgütsel gelişimine odaklanılmasına da olanak tanınması düşünülmüştür (<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselogs/components-of-the-project>).

Bu bileşen altında şimdiye kadar yürütülen TUSELOG faaliyetleri şunlardır; (<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselogs/components-of-the-project>).

- Belediye yönetsel gelişim incelemeleri için SALAR metodolojisinin analizi (Kommunkompassen).

- TBB personelinin, eski Tusenet Proje pilotlarının belediye personelinin, İsveç'ten öğretici ve teknik uzmanların katıldığı katı atık stratejik yönetim planlaması üzerine bir eğitim programının ve çalışma planının hazırlanması konusunda çalıştay.

- CEMR-Yerel Yaşamda Kadın ve Erkek Eşitliği Şartı'nın İsveç belediyelerinden gelen girdiyle ve Şart'ın uygulanmasına yönelik SALAR el kitabının tercümesiyle TBB Konferansının desteklenmesi.

2.4.Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 Uygulamaları

1992 Rio Bildirgesi'nden sonra, başta çevre ve sürdürülebilir kalkınma sorunları olmak üzere birçok kamu politikası alanında katılımcı yaklaşımlar, politika sürecinin her aşamasında önemli ve gerekli bir araç olarak kabul edilmiştir. Katılımcı yaklaşımlar, temsili demokrasinin ötesinde resmi siyasal ve yönetsel çevrenin dışında kalan kişilerin veya örgütlerin politika sürecinde söz hakkı olmasını desteklemektedir (Deniz, 2013: 384).

Gündem 21, az gelişmiş ülkelerin kalkınmaları uğruna çevreye verecekleri zararın asgari seviyeye indirilmesi için daha fazla finansal destek bulma ve teknolojik imkânların kirlenmeyi önleyici amaçlar için kullanılmasını sağlama gibi genel hedefleri bulunmaktadır. Ayrıca, günümüzdeki ağırlıklı sorunların üstesinden gelmeye çalışmak ve dünyamızı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamak gibi hedeflere de sahiptir (Bozkurt, 2014: 233).

Yerel Gündem 21, öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21'in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok-sektörlü bir süreçtir (Emrealp, 2005: 19).

1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı sonucunda ortaya çıkan temel belgelerden biri olan Gündem 21, yerel yönetimlere kendi toplulukları ile danışma süreci içerisinde Yerel Gündem 21 üzerinde uzlaşma sağlanması çağrısında bulunmuştur. Bu bağlamda Gündem 21 kapsamında ortaya çıkan ve aynı zamanda Gündem 21'in yerel bağlamda uzantısı olan Yerel Gündem 21 ortaya konulmuştur. Yerel Gündem 21 ile tüm insanlığın yaşam kalitesinin artırılması yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın yönetim ile sağlanabileceği görüşü benimsenmiştir (Bozkurt, 2014: 233).

Yerel Gündem 21'in özünde yer alan "yönetişim" anlayışının gelişmesi sonucunda, dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile mahalli idareler arasında yeni ve samimi bir ilişki kurulması şeklinde olmuştur (Özdemir, 2011: 37).

Günümüzde "Yerel Gündem 21" kavramı yerini "Kent Konseyi" kavramına bırakmış ve

böylece birçok belediyede kent konseyleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda ülkemizde ilk olarak 1996 yılında Bursa, İzmir, Adapazarı, Adana, Trabzon, Kars, Tekirdağ, Van, Eskişehir, Edirne, Afyonkarahisar, Antalya, Diyarbakır ve Manisa illerinde kurulmuştur (Çetinkaya ve Korlu, 2012: 100-101).

2.4.1.Katılımcı Uygulamalar Açısından Kent Konseyleri

5393 sayılı 08.10.2006 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde: “Kent konseyi; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır” denilmektedir (Deniz, 2013: 397).

Kent Konseyi Yönetmeliği’nde “tanımlar” başlığı altında, “yönetişim” için; “yönetişim: saydamlık, hesap verilebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı” şeklinde bir tanım yapılmıştır. UNDP tarafından, katılımcı demokratik “yerel yönetim” uygulamalarının dünyadaki en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın bu başarısının ardında, kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları kapsamında yerel karar alma süreçlerini geliştirmiştir. Bu sürecin ana amacı Türkiye’de yeni bir “yerel yönetim” modelinin gelişmesidir. Bu modelin merkezinde ise, “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri bütünlüğünde “kent konseyleri” bulunmaktadır (Emrealp, 2010: 9-18). 12 Kasım 2003 tarihli resmi gazetede Kent Konseyleri “Türkiye’ye özgü bir yapılanmayla, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde bir araya getiren benzersiz yönetim mekanizmaları” olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2016: 169).

Belediye Kanununun 76. maddesinde yer alan “Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” ibaresine istinaden 08/10/2006 tarihinde “Kent Konseyi Yönetmeliği” çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin “Kent Konseylerinin Görevleri” başlığı altındaki 6. maddesinin (e) bendinde (Çetinkaya ve Korlu, 2012: 102);

- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Kent yönetiminde saydamlık, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik gibi ilkelerin uygulanmasına katkıda bulunmak ifadesi yer almaktadır.

Kent konseylerinin etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması için karar alma süreçlerine kadın meclisleri, yerel düzeyde gençlik haklarının korunması ve geliştirilmesi için gençlik meclisleri, kentler ilgili sorunların çözümü kapsamında duyarlı vatandaşların oluşturduğu çalışma grupları kent konseylerinin ayrılmaz parçaları olarak kabul edilmektedir. Ayrıca mahalle ölçeğinde katılım gibi mekanizmalar da bulunmaktadır. Kent konseylerinin faaliyet alanları şu şekildedir (Bozkurt, 2014: 236-237):

1. **Kente İlişkin Faaliyetler:** Kentin yaşanabilir ve yaşam kalitesini artırıcı bir niteliğe kavuşturulması ve kentin tarihi, kültürel ve doğal mirasının korunması gibi konularda kentte yaşayanların kentlilik bilincine sahip olması amacıyla kent konseylerinin bu olguya katkıda bulunmasıdır.

2. **Kentlilere İlişkin Faaliyetler:** Kent konseylerinin, kent meclisleri aracılığıyla aynı kentsel mekânda yaşayanların birbirine sahip çıkarak maruz kalınan ortak sorunlara karşı dayanışma duygularının güçlendirilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygularını güçlendirerek bu amaca hizmet eden faaliyetlerin çoğaltılmasıdır.
3. **Çevreye İlişkin Faaliyetler:** Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve buna yönelik bilincin geliştirilmesidir.
4. **Kent Yönetimine İlişkin Faaliyetler:** Başta belediye olmak üzere kente dair ve kentlilere yönelik hizmet üreten kamu otoritelerinin yönetimine etkide bulunması.

Tablo 3: Kent Konseyleri Çerçevesinde Yapılan Örnek Çalışmalar

Pilot Kent	Proje Adı
BALIKESİR KENT KONSEYİ	<i>Gençler arasında sigara içiminin en aza indirilmesi ve çevre temizliği konusunda bilinçlendirilmesi</i>
BANDIRMA BELEDİYESİ ve KENT KONSEYİ	<i>Yerel yönetim ve halkın iletişiminin kolaylaştırılması</i>
KOCAELİ KENT KONSEYİ	<i>Kadınlar El Ele Ver konulu kent konseyleri kadın meclisleri bölgesel buluşması</i>
NİLÜFER KENT KONSEYİ	<i>Cadde ve sokakların otopark olarak kullanılmasının engellenmesi</i>
NİLÜFER KENT KONSEYİ	<i>Temiz Nilüfer için Elele</i>
POLATLI KENT KONSEYİ	<i>Gençler arası Yetenek Yarışması</i>
NAZİLLİ BELEDİYESİ ve KENT KONSEYİ	<i>Kent Konseyinin Halka Daha İyi Anlatılması</i>
MERSİN ve AKDENİZ KENT KONSEYİ	<i>Şevket Sümer mahallesinde çevre temizlik eğitimi ve bilgilendirme çalışması</i>
MALATYA BELEDİYESİ	<i>Birlikte Karar Verelim toplantıları</i>
TRABZON İL ÖZEL İDARESİ	<i>Kırsal alanda kaçak ve düzensiz yapılaşmanın önlenmesi</i>

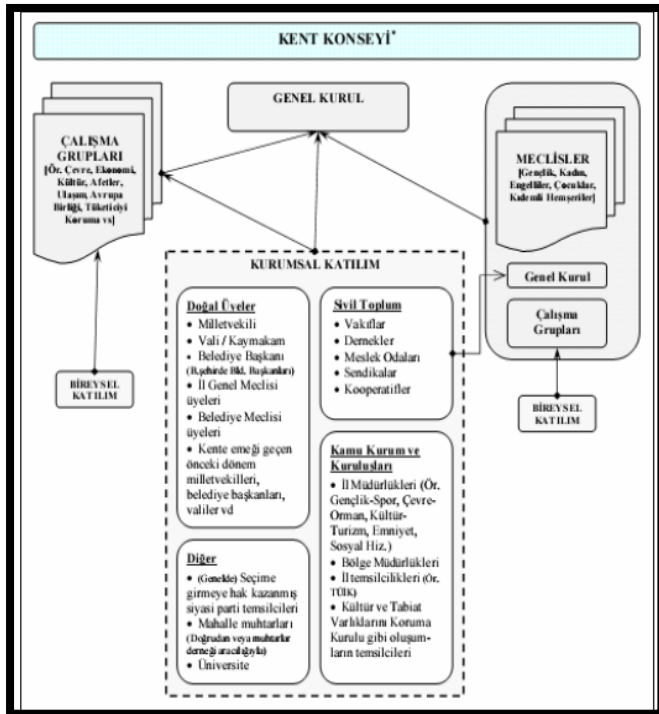
Kaynak: Vatandaş Katılımını Artırma Rehberi, 2009: 49

Yukarıdaki tabloda örnekleri bulunan çalışmalar incelendiğinde, büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin çalışmaları görülmektedir. Çalışmaların özellikle çevre ve temizlik üzere planlandığı dikkat çekmektedir. Projelerinde halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarına da yer verilmektedir.

Vatandaş ile belediyenin arasında iletişim açısından halkın katılımını da teşvik eden kent konseylerinin görevleri şu şekilde belirlenmiştir (Yönetişim ve Katılım Rehberi, Stratejik Yerel Yönetişim Projesi, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2014: 35);

- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrlik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,
- Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

Tablo 4: Kent Konseyi Yapısı

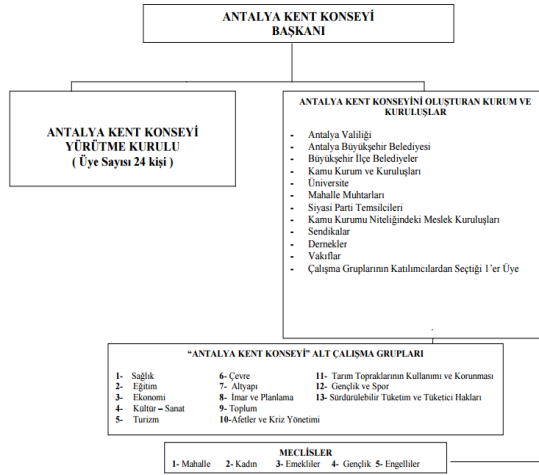
Kaynak: Tepav, 2007a: 11

Türkiye’de Kent Konseylerine doğrudan kurumsal bir katılım söz konusudur. Doğal üyeler olan milletvekilleri, vali, kaymakam, belediye başkanı, il genel meclisi üyeleri, belediye meclis üyeleri ve diğer üyeler ile sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları kurumsal katılımın çerçevesini oluştururlar. Diğer yandan bireysel katılımın doğrudan kent Konseyi genel Kuruluna yapılamadığı, çalışma grupları aracılığıyla ancak bireysel katılımın kent konseyleri kararlarında etkili olmasının dolaylı olabildiği görülmektedir.

2.4.2.Kent Konseyi Deneyimi

Antalya Kent Konseyi Deneyimi Yerel Gündem 21 uygulaması ile başlamıştır Yönetime katılım, çözümde ortaklık, kentine sahip çıkma gibi ilkelerle 03.Mart 1997’de Büyükşehir’in çağrısı ile oluşturulan Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi bu kapsamda kentte yer alan kamu kurumları, üniversite, siyasi partiler, milletvekilleri, muhtarlar, belediyeler, meslek örgütleri, dernekler, vakıflar gibi tüm sivil ve kamu aktörlerini bir araya getiren Büyükşehir Belediyesi katkılarıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bir Yerel Gündem 21 Programı olarak başlayan Antalya Kent Konseyi zaman içerisinde kentteki sorunları izlemeye ve çözüm önerilerini katılımcı bir yöntemle ele almada etkin **Antalya** bir karar alma mekanizmasına dönüşmüş, kurumsallaşmış bir katılımcı uygulama örneği olarak gösterilmektedir (Şahin, 2009).

Şekil 2: Antalya Kent Konseyi Yönetim Şeması

Kaynak: <http://www.antalyakentkonseyi.org.tr>

Ülkemizde kent konseyleri sadece yerel düzeyde katılımcı bütçelemenin hayata geçirilmesi açısından değil, kent yaşamı ve demokratik standartların geliştirilmesi açısından da çok önemli bir fırsat penceresi sağlayan yapıları ifade eder. Diğer yandan hem belediye kanunu hem de 2006 tarihli Kent Konseyleri Yönetmeliğinde kent konseylerinin aldığı kararların belediye meclisi ve belediye başkanı açısından bağlayıcılığı bulunmaması kent konseylerinin hem katılımcı bütçeleme hem de diğer faaliyetlerinin ciddiye alınması hususunda çok ciddi bir şüphe oluşturmaktadır (Yalçın, 2015: 325).

2.5.Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa’da yerelleşmenin ve yerel idarelerin temel ilke ve esaslarını belirleyen belge Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Belgesi’dir. 1981 ve 1984 yıllarına gelindiğinde, Avrupa Konseyi yerel yönetimlerin özerkliği noktasında bazı tartışmalar başlatmış ve bir karar tasarısı hazırlamıştır. Bu tasarıya göre “Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanan bir Avrupa’nın kurulmasının temel koşuludur” şeklinde hazırlanmıştır. Tasarı daha sonra “Özerklik Şartı” olarak kabul edilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye anlaşmayı 21 Kasım 1988’de imzalamış, anlaşmanın 1991 yılında da 3723 sayılı yasa ile TBMM tarafından onaylanması uygun görülmüş ve 1992’de 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Anlaşmanın yürürlük tarihi 1 Nisan 1993 olarak kabul edilmiştir. Bu özerklik şartının kabul edilmesi Avrupa’nın yerel yönetimlere verdiği önemin en önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimleri özerk bir kurum olarak düşünülmesindeki en önemli etken bu yönetimlerin halka yakınlığı ve katılımcı anlayışlara uygun olmalarıdır. Bu nedenle Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na göre yerel yönetimlerde özerkliğin sağlanması katılımcılık olgusunu başlatan bir uygulama olarak düşünülebilir (Kentleşme Şûrası, 2009: 12-13).

2.6.Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi

24.12.2003 tarihinde yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile olmuştur. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 9. Maddesinde “kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak; stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirilmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar” denilmektedir.

Ülkemizdeki katılımcı uygulamaların gelişmesi açısından geliştirilen bir diğer proje Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi’dir. Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti ortaklaşa finansmanıyla, İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan proje; yerel düzeyde katılımcı stratejik yönetişimin desteklenmesi için Türkiye’deki yerel yönetimlerin kapasitesini geliştirmek ve böylece yerel yönetim reformunun kapsamını genişletmektir. Projenin amaçları (<http://www.tepav.org.tr/tr/proje/s/74>);

- Seçilmiş ve atanmış yerel yöneticilerin, analitik araçların kullanımı konusunda eğitimi yoluyla yerel yönetimlerin stratejik planlama kapasitelerinin geliştirilmesi;
- Sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin katılımını sağlayarak, Kent Konseyleri’nin yerel karar alma süreçlerindeki rolünün pekiştirilmesi;
- Türkiye’deki 26 yerel yönetimde şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin sağlanması için yerel yönetimlere ilişkin mevzuatın uygulanmasının desteklenmesidir.

Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi kapsamında belirlenen hedeflere

ulaşmak üzere 3 bileşen üzerine çalışmalara yapılmıştır. Bu bileşenler şu şekilde kararlaştırılmıştır (MİGM, 2011):

- **Yerel yönetimlerin stratejik planlama kapasitesinin artırılması:** Bu amaç için “sosyoekonomik gelişmişlik/yoksulluk haritaları”, “kamu harcamalarının izlenmesi”, ve “vatandaş memnuniyeti anketleri” ni kapsayan katılımcı analitik araçların geliştirilmesi ve bu araçların pilot kentlerde uygulanmasına ilişkin faaliyetler yürütülmüştür.
- **Kent Konseylerinin verimliliğinin ve etkililiğinin artırılması:** Kent konseylerinin ve yerel katılım mekanizmalarındaki diğer aktörlerin kapasitesinin güçlendirilmesi yoluyla yerel katılımın geliştirilmesi için çeşitli eğitim ve kapasite geliştirme programları düzenlenmiştir.
- **Yerel düzeyde katılımcı karar alma kültürünün geliştirilmesi:** Yerel paydaşların ve kamu yöneticilerinin kent konseyi faaliyetlerine katılımının özendirilmesi amacıyla farkındalık artırma kampanyaları yürütülmüştür.

Proje faaliyetleri kapsamında Ankara’da bir proje ofisi oluşturulmuştur. Pilot belediyelerde ise proje ekipleri kurulmuş olup proje pilot illeri şunlardır: Adana, Antalya, Balıkesir, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Hatay, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Sakarya, Samsun, Siirt, Trabzon ve Şanlıurfa’dır (<http://www.migm.gov.tr/ProjelerDetay.aspx?DetayId=4>).

Tablo 5: Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi Kapsamındaki İller

Kaynak: <http://www.yerelyonetisim.org.tr/YerelYonetimler.aspx>

Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi kapsamında olan iller yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesi’nde yer alan illerden oluşmaktadır. Proje dahilinde en az ilin bulunduğu bölgeler ise, Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi’dir.

2.7.Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporu

Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgelerinin hemen hemen hepsinde yerel etkin, verimli, şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir yerel yönetimlerin oluşturulması Türkiye’nin kısa dönemli öncelikleri arasında sayılmaktadır. 2 Şubat 2008 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinin Kısa Vadeli Öncelikler ana başlığı altında yer alan “Siyasal Diyalog, Demokrasi ve Hukuk Devleti” alt başlığı altında “merkezi yönetimi yeniden yapılandırarak, yetkileri yerel yönetimlere aktararak ve yeterli kaynak aktararak yerel yönetimleri güçlendirmek” temel bir faaliyet alanı olarak belirtilmiştir. 2008 tarihli bu raporun “hükümet “ başlığı altında yerel

yönetimlere daha fazla yetki, kaynak ve sorumluluk verilmesi gerektiğinin ve bu yapılırken de katılımcılığın geliştirilmesinin altı çizilmektedir. Aynı raporun “Yolsuzlukla Mücadele Politikası” başlığı altında ise, yerel yönetimlerin yolsuzlukla ilgili birçok sorunun parçası olduğuna değinilerek yerel yönetimlerin hesap verebilirliğinin ve denetiminin önemli olduğu vurgusu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, 2008 yılı AB Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporunda yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve kaynaklarının artırılması noktasına eleştiride bulunurken, bununla beraber yerel yönetimlerin denetimi ve kapasite artırımlarına da uyarılarda bulunulmuştur. Yerelleşme önemsenirken, yerel kararlara katılım ve kapasite artırımı da önemsenmiştir (Kentleşme Şurası, 2009: 13-14).

3.Türkiye’de Uygulanan Katılımcı Bütçeleme Uygulaması ve Yerel Yönetimlerde Katılımcı Çalışmalar

Ülkemizde katılımcı süreçler Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında gelişmeler göstermiştir. Bu katılımcı uygulamalar bütçeleme alanında değil de genel olarak yerel idarelerin kararlarına katılma şeklinde gelişme göstermiştir. Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresi ise, katılımcı bütçeleme konusunda çalışmalar yürüten iki örnek uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.Çanakkale Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması

Özgün bir model çerçevesinde katılımcı bütçeyi uygulama çalışmalarını sürdüren Çanakkale Belediyesi bu konuyla ilgili olarak “Yatırım Planlama Komitesi” adında bir yapı oluşturmuştur. Sürecin üyeleri; Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu’nun kendi üyeleri arasından seçecekleri 1’er üye, Meclis Stratejik Planlama Komisyonu’ndan 1 üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarları şeklinde örgütlenmişlerdir. Başlangıç için uygun olan bu yapı zaman içerisinde daha iyi bir hale getirilebilir (Tepav, 2007a: 4).

Çanakkale Belediyesi ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı tarafından 2007 yılında hazırlanan “İyi Yönetişim İçin Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme” isimli çalışmada Çanakkale Belediyesi için önerilen bütçe sürecinin şu şekilde uygulanması önerilmiştir (Tepav, 2007a: 12-16):

- **Uygulanacak yöntemin belirlenmesi ve sürecin gözden geçirilmesi (Ocak):**
Bu aşama katılımcı sürecin başladığı ilk aşama olmakla beraber uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda kararların alındığı aşamadır. Katılımcı bütçe sürecinin kentte nasıl uygulanacağı ve kaynak dağılımının nasıl olacağı noktasında kent konseyinin de yardımıyla oluşturulan bir taslakla işe başlanır. Mahalle öncelikleri ve kent öncelikleri kapsamında kullanılacak temel yatırım alanları ve alt alanlar belirlenir. Sürecin takip edeceği sonraki yıllar aşamasında da bir önceki yıla ait uygulama ve süreçler revize edilerek gerektiğinde yeniden kullanılabilecektir.

- **Muhtarlıklarda Önceliklendirme: (Ocak-Nisan):**

Mahalle toplantılarındaki en önemli nokta önceliklendirilen hizmetin belli bir anı değil, geniş bir zamana yayılan bir hizmeti seçmeleridir. Bu sorunun çözümü için bu toplantılara mahalle muhtarlarının katılımları sağlanmıştır. Muhtarlıklara çeşitli nedenlerle gelen vatandaşlar önceliklendirmeye katılabileceği gibi muhtarlar vasıtasıyla apartman yöneticilerine dağıtılabilecek formlar aracılığıyla vatandaşlar yerel anlamda hizmet önceliklendirmesi yapabileceklerdir. Muhtarlıklar bazında yapılacak önceliklendirmeler mahalle toplantılarını kapsayan bir dönemde yapılabilir.

- **Mahalle Toplantıları: (Mart-Nisan):**

Katılımcı bütçeleme sürecinin temelini mahalle toplantıları oluşturmaktadır. Bu toplantılara vatandaşların hiçbir sınırlama olmadan katılmaları sağlanmalıdır. Sürecin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için büyük mahalleler alt bölgelere ayrılabilir. Toplantılarda öncelikle belediye başkanı tarafından geçmiş yıllarda yapılmış veya yapılması planlanmış fakat henüz yapılmamış olan faaliyetler aktarılır. Katılımcı bütçe süreci hakkında bilgilendirme yapılır ve vatandaşlardan mahalle/kent için beklentileri sorulur ve yapılan oylamalarla mahalle düzeyinde öncelikli yatırım alanları belirlenir. Aynı toplantı içerisinde oylama sonuçları belli olduktan sonra en çok tercih edilen 2-3 yatırım alanı üzerinden mahalleliden tercih edilen öncelikleri gerçekleştirmeleri ve istedikleri yatırım alanlarını somutlaştırmaları istenir. Toplantı süresine sığmayan fakat konuşulması gereken konular 3-4 hafta sonra yapılacak ikinci tur toplantıda tamamlanması söz konusu olabilir. Bir diğer durum ise, öncelik alanından sorumlu belediye birimlerinin mahalle ziyaretleri yaparak detaylandırmayı gerçekleştirmeleridir.

Şekil 3: Örnek Mahalle Toplantı Gündemi

GÜNDEM
1. Toplantı amacının anlatılması
2. "Sizin Önceliğiniz Bizim Önceliğimiz"
a. Katılımcı bütçe süreç adımlarının anlatılması
b. Kullanılacak yöntemlerle ilgili kısa bilgi verilmesi
3. Belediyenin tanıtılması
a. Bütçe Bilgileri
b. Yatırım Bilgileri
4. Mahallenin Kentle Karşılaştırmalı olarak tanıtılması
a. Demografik göstergeler
b. Çıktı göstergeleri
c. Hizmet sonuçlarına ilişkin göstergeler
d. Mahallenin bir önceki yıl belirlenen öncelikleri ve hizmet tatmini
e. Mahalle yatırımlarının tanıtılması
i. Devam edenler
ii. Bu yıl içinde yapılacaklar
5. Oylama
a. Oylamanın nasıl yapılacağına anlatılması
b. Oy pusulalarının dağıtılması
c. Oylamanın gerçekleştirilmesi
d. Oyların sayılarak önceliklerin ilan edilmesi
6. Başkan tarafından ilk 2-3 öncelik üzerinde öneri ve şikâyetlerin alınması

Kaynak: Tepav, 2007a: 13

- **Mahalle Ziyaretleri: (Nisan-Mayıs):**
Yapılacak öncelikli hizmetler belirlendikten sonra Yatırım Planlama Komitesi üyeleri mahalleleri gezerek, mahallelerin muhtarlarından önceliklendirilen yatırım projeleri hakkında bilgiler almaktadırlar. Bütün muhtarların bulunması yapılacak projenin sadece belli bir mahalle için değil de diğer mahalleri de kapsayacağından dolayı önemlidir.
- **Kent Öncelikleri Toplantısı (Nisan):**
Kent kapsamında yapılacak önceliklendirme çalışması kent konseyinde yapılmaktadır. Kent konseyinin inisiyatifine göre oylamalar tek ya da birkaç oturumda gerçekleştirilebilir. Yapılacak oylamalarda tüm kent sakinlerinin temsil edilmesi açısından geniş bir katılımın olması sağlanmalıdır. Belirlenen önceliklerin hem kentin stratejik yönelimiyle uyumlu olmasına hem de katılımcı olarak hazırlanmış olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, tüm paydaşların katılımıyla hazırlanmış olduğu güncel bir kent eylem planı varsa oylamadan önce katılımcılarla paylaşılmalıdır. Oylama yapılarak önceliklendirilen yatırım alanlarının, kent düzeyinde hizmet sağlayan tüm kuruluşların yatırım alanlarından oluşması önerilmektedir. Oylamadan önce sunulan çeşitli veri ve çalışmalar hakkında kent konseyinde detaylı bir tartışma yapılması gerekmektedir.

Tablo 6: Yerel Yönetim İçin Örnek Bütçe Süreci

Bütçe Süreci													
Aylar:	O	S	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Dönemler:	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1
Katılımcı Bütçe Süreci													
1. Uygulanacak Yöntemin Belirlenmesi ve Sürecin Gözden Geçirilmesi													
2. Muhtarlıklarda Önceliklendirme Yapılması													
3. Mahalle Toplantıları (I. Düzey Öncelikler)													
4. Mahalle Ziyaretleri													
5. Kent Öncelikleri Toplantısı													
6. Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi													
7. Yatırım Planlama Komitesi Toplantısı													
8. Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması (önceki dönem)													
9. Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması (yeni dönem)													
Kurum İçi Bütçe Süreci													
1. Gelir Tahminleri ve Harcama Sınırları													
2. Madürlüklere Bütçe Çağrısı													
3. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Teklif Formu; Yatırım Talep Formlarının Birimlere İletilmesi													
4. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Hazırlık Toplantısı													
5. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Teklifleri, Yatırım Talep Formları, Ödenek Sınırlarıyla 2008 Birim Tekliflerinin Başkanlık Makamına Sunulması													
6. Son Değerlendirme Toplantısı													
7. Bütçenin Encümene Gönderilmesi													
8. Bütçenin Encümeden Meclise Gönderilmesi													
9. Bütçenin İlanı													

Kaynak: Tepav, 2007a: 14

• **Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi (Mayıs):**

Katılımcı süreç içerisinde belirlenen öncelikler ile mevcut hizmet yatırımların, vatandaşların beklentileriyle ne kadar uyumlu olduğunu saptamak için çeşitli veriler kullanılır. Bu veriler kurumun kayıtlarından, memnuniyet anketlerinden ve gözlem değerlendirmeleri aracılığıyla elde edilir. Bu aşamada verilen toplanmış olması gerekmektedir. Verilerin elde edilmesinden sonra katılımcı bütçe sürecinde belirlenen öncelikli hizmetlerle memnuniyet ve kalite analizi yapılmalıdır. Yapılan analiz sonucunda memnuniyetin az ve kalitenin yetersiz olduğu alanlardaki öncelikler belirlenerek Yatırım Planlama Komitesi kapsamında yapılacak değerlendirmeye katkı sağlanır.

• **Yatırım Planlama Komitesi Toplantısı (Mayıs):**

Komiteye, Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu'nun kendi üyeleri arasından seçecekleri 1'er üye, Meclis Stratejik Planlama Komisyonu'ndan 1 üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarları katılmaktadırlar. Komite, mahalle toplantılarında, mahalle ziyaretlerinde ve muhtarlıklarda yapılan önceliklendirmelerden gelen sonuçları değerlendirerek mahalli, kentsel, teknik öncelikler ve nüfus ağırlıklarının yer aldığı dağıtım formülünü kullanarak ilgili mahalle için kullanılacak bütçe tavanlarını oluşturmaktadır. Yatırım planlama komitesi toplantısından sonra kurum içi bütçe süreci başlatılır.

- **Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması**

Vatandaşların yerel yönetimlerden talep ettikleri hizmetleri daha sağlıklı bir şekilde alabilmeleri, yerel yönetimlerinde vatandaşların önceliklendirdikleri taleplerine daha tutarlı bir şekilde hizmet verebilmeleri açısından çeşitli verilere ihtiyaç duyarlar. Katılımcı bütçe sürecinde yerel yönetim hizmetlerinin sunulmasında ve kaynakların dağılımında mahalle düzeyi esas alınmaktadır. Halk tarafından seçilen ve yerinden hizmet sunan tüm kuruluşlara destek sağlayan mahalleler katılımcı bütçe süreci için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle başta yerel yönetimler olmak üzere yerel çerçevede hizmet sunan tüm kurumlar mahalle bazında veri üretmelidir. Bu veriler katılımcı bütçe sürecinde hizmet ve yatırımların izlenmesinde hatta sonraki yıllarda da katılımcı bütçe sürecine fayda sağlamaktadır. Toplanan bu verilerin kamuoyu ile paylaşılması mahalle bilgi kartları aracılığıyla gerçekleştirilir. Mahalle bilgi kartlarında yatırımlarla ilgili tanıtıcı bilgiler ve yatırımlar ile hizmetlerin sonuçlarına ilişkin gösterge değerleri yer alır. Kartlarda kullanılan göstergeler aynı zamanda kaynak dağıtım formülünde kullanılan teknik önceliklere ilişkin göstergeleri de içermekle beraber mahalle bilgi kartları bütçe döneminin tamamlandığı Kasım ayında web ortamında, broşür ve afiş şeklinde yayınlanır. Bir sonraki Kasım ayında bu kartlar yenilenir. Afişler muhtarlıklar ve kültür merkezleri, sosyal tesisler gibi ortak kullanım alanlarına asılır. Broşürler ise su faturalarıyla hanelere ve işyerlerine ulaştırılabilir.

Türkiye’de yerel yönetimlerde katılımcı bütçeleme uygulamasına yönelik ilk ve tek pratik örnek, Çanakkale Belediyesi’dir. 2007 yılında merkezi yönetim tarafından yürürlüğe konulan “Yerel Yönetimlere Destek Projesi” kapsamında katılımcı bütçeleme uygulamasına pilot belediye olarak Çanakkale Belediyesi seçilmiştir (Şahin, 2015: 324).

Katılımcı bütçe çalışmasında, Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi’nde 16 yaşından büyüklerin katıldığı oylamaya %34,4 oranında katılım gerçekleşmiştir. Bu katılım sonucunda (i) Kentsel altyapı, (ii) ortak kullanım alanları, (iii) toplu taşıma, (iv) yol-kaldırım-trafik, (v) çevre koruma ve çevre sağlığı, (vi) sosyal hizmetler olarak belirlenen 6 seçenek içerisinde “ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi” en fazla oy alan (%43,8) seçenek olmuştur. En fazla oylanan ikinci seçenek ise sosyal hizmetlerin geliştirilmesidir (%29,6). Mahallenin tercihleri doğrultusunda, Sarıçay kıyısının ve Zafer Meydanı’nın düzenlenmesi, ayrıca mahallelinin eğitim ve kültürel etkinlikleri için kullanacağı bir merkez oluşturma projeleri Çanakkale Belediyesi’nin programına girmiştir. Sarıçay kıyısının ve Zafer Meydanı’nın düzenlenmesine yönelik katılımcı bütçe çalışmasından sonra 2011 yılında başlayan yeni bir deneyim ise Kent Konseyi tarafından yürütülen Fevzipaşa Mahallesi’nin İyileştirilmesi Projesi olmuştur. Söz konusu proje kapsamında Kent Konseyi altında kurulan ve kendilerine Fevzipaşa Birlik Beraberlik Grubu ismini veren çalışma grubunun liderliğinde, Kent Konseyi yönetiminin ve bir grup akademisyenin de desteği ile mahallenin sorunlarının ve beklentilerinin tespit edildiği yoğun bir çalışma gerçekleştirilerek, açık alanların düzenlenmesi ve mahallede bir eğitim kültür merkezinin açılması kararı hız kazanmıştır (Uysal, 2013: 145).

3.2.Uşak İl Özel İdaresi Katılımcı Bütçe Çalışması

2001 yılında Avrupa Birliği MEDA programı fonundan yararlanabilmek için İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan başvuru ile başlatılan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi” kapsamında pilot projelerden birisi olarak seçilen Uşak İl Özel İdaresinde katılımcı bütçe çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda 2007 yılında katılımcı program süreci, vatandaş memnuniyeti anketi çalışması ve yatırım kartı çalışması yürütülmüştür. Yatırım programı çalışmaları çerçevesinde, vatandaşların hizmetlerden beklentileri ve memnuniyet düzeyleri ölçülmüş ve sonuçlar yine vatandaşlar ile paylaşılmıştır. Yatırım kartı uygulaması ile vatandaşların proje öncelikleriyle kurumsal stratejik planlama gereklilikleri bir araya getirilmiştir. Uşak İl Özel İdaresi katılımcı bütçe deneyimi kurumsal planlama ve bütçeleme süreçlerinin, vatandaşların yaygın ve etkin katılımı ile birlikte düşünülmesi, proje önceliklerinin belirlenmesinde teknik gerekliliklerle katılıma dayalı ihtiyaçları belirleme Komisyon tarafından dikkate alınmaktadır. Bu sürecin tanıtılmasının ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının, Türkiye’de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunulacağı düşünülmektedir (Kentleşme Şurası, 2009: 23-24).

Uşak İl Özel İdaresi 2015-2019 yılları için hazırlamış olduğu stratejik planda, Paydaş analizi ile Uşak İl Özel İdaresi ile işbirliği halinde olan ve bu idarenin faaliyetlerinden etkilenen hatta faaliyetleriyle bunları etkilen iç ve dış paydaşlar belirlemiştir. Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Planının katılımcı bir yaklaşımla hazırlanması, etkileşim içinde olduğumuz paydaşlarımızın görüşlerinin alınması için tüm paydaşlarımıza anket formu gönderilmiştir. İç ve dış paydaşlar içerisinde belirlenen öncelikli paydaşlar ile ayrıca toplantılar yapılmıştır. Yapılan anketler ve toplantılar sayesinde tespit edilen paydaş görüş ve önerileri; stratejik amaç ve hedeflerimizin belirlenmesine katkı sağlamıştır (Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019).

Tablo 7: İç Paydaşlar

Sıra No	Paydaş Adı
1	Vali
2	İl Genel Meclisi
3	İl Encümeni
4	İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri
5	İlçe Özel İdare Müdürlükleri
6	Çalışanlar

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

İç paydaşlar olarak; vali, İl Genel Meclisi, İl Encümeni, İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri, İlçe Özel İdare Müdürlükleri ve çalışanlar tarafından oluşmaktadır.

Tablo 8: Dış Paydaşlar

S.No	Paydaş Adı	S.No	Paydaş Adı
1	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	28	Meslek Odaları
2	İl Sağlık Müdürlüğü	29	Organize Sanayi Bölgeleri
3	Halk Sağlığı Müdürlüğü	30	Uşak Ticaret ve Sanayi Odası
4	Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği	31	Uşak Üniversitesi
5	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	32	Sivil Toplum Kuruluşları
6	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	33	Uşak Kent Konseyi
7	Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü	34	TKDK Uşak İl Koordinatörlüğü
8	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	35	Sulama Birlikleri ve Kooperatifleri
9	Müze Müdürlüğü	36	İçme Suyu Birlikleri
10	İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	37	İl ve İlçe Ziraat Odaları
11	İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	38	Toprak Mahsulleri Ofisi
12	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	39	Kooperatifler
13	Uşak Belediyesi	40	TEDAŞ
14	İlçe Belediyeleri	41	Osmangazi EDAŞ
15	Kaymakamlıklar	42	UDAŞ
16	Muhtarlıklar	43	Kamu İhale Kurumu
17	Vatandaşlar	44	Türkiye İş Kurumu
18	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	45	Türkiye İstatistik Kurumu
19	Orman İşletme Müdürlüğü	46	İl Müftülüğü
20	Çevre ve Orman İl Orman Müdürlüğü	47	İl Telekom Müdürlüğü
21	Karayolları Bölge Müdürlüğü	48	Zafer Kalkınma Ajansı
22	İl Emniyet Müdürlüğü	49	AB Bakanlığı
23	İl Jandarma Komutanlığı	50	Vakıflar Bölge Müdürlüğü
24	Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü	51	Kültür Varlıklarını Koruma Bölge
25	Uşak Ticaret Borsası	52	Röleve ve Anıtlar Müdürlüğü
26	Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü	53	Amatör Spor Kulüpleri
27	Defterdarlık	54	DSİ

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

Dış paydaşlar kapsamında katılım sürecinin geniş bir tabana yayılması için kentte bulunan hemen hemen tüm kamu kurum ve kuruluşları paydaş olarak kabul edilmiştir.

Tablo 9: Öncelikli Paydaşlar

S.NO	PAYDAŞ ADI	PAYDAŞ TÜRÜ
1	Vali	İç Paydaş
2	İl Genel Meclisi	İç Paydaş
3	İl Encümeni	İç Paydaş
4	İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri	İç Paydaş
5	İlçe Özel İdare Müdürlükleri	İç Paydaş
6	Çalışanlar	İç Paydaş
7	Kaymakamlıklar	Dış Paydaş
8	Belediyeler	Dış Paydaş
9	Köy Muhtarlıkları	Dış Paydaş
10	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	Dış Paydaş
11	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Dış Paydaş
12	İl Sağlık Müdürlüğü	Dış Paydaş
13	Halk Sağlığı Müdürlüğü	Dış Paydaş
14	Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği	Dış Paydaş
15	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Dış Paydaş
16	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Dış Paydaş
17	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	Dış Paydaş
18	İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Dış Paydaş
19	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Dış Paydaş
20	Zafer Kalkınma Ajansı	Dış Paydaş
21	Sivil Toplum Örgütleri	Dış Paydaş
22	Vatandaşlar	Yararlanıcılar

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

Uşak İl Özel İdaresi Tarafından hazırlanan stratejik planın hedefler başlığı altında belirlenen

ilk hedef katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda hedefler (Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019):

Stratejik amaç 1: İnsan sağlığına öncelik veren, çevreyle uyumlu, sürdürülebilir bir kırsal kalkınmanın gerçekleşmesi için; kırsal altyapıyı **katılımcı** bir yaklaşımla geliştirmek. Konu ile yapılması olanlar hedefler ise:

1. Plan dönemi boyunca köylerimizin tamamında içme ve kullanma suyunun sağlıklı hale getirilmesi.
2. Çevre sağlığı açısından risk taşıyan köylerin kanalizasyon şebekelerine ve atık su tesislerinin tamamlanması çalışmalarının, öncelikli olarak yapılması.
3. Kırsal alanlarda daha yaşanılabilir bir çevreye ulaşmak için çevre kirliliğini önleyici tedbirlerin alınması, çevrenin korunması ve sosyal altyapının geliştirilmesi.
4. Kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımıza yönelik ulaşım ve trafik konusunda sağlıklı ve kalıcı çözümler planlamak ve uygulamak için yol bakım ve onarım, stabilize kaplama, asfalt kaplama ve alt yapı iyileştirme çalışmalarının tamamlanması.
5. İdaremiz görev alanına giren çalışmalarda gerek duyulması halinde kamulaştırma çalışmalarının yürütülmesi.
6. Köylere Hizmet Götürme Birliği ve Köylere Yardım Yönetmelikleri doğrultusunda yapılacak yardımlara esas projelerin hazırlanması ve yardım yapılması.
7. Hizmet alanımızdaki kırsal bölgelerin kalkınması için Avrupa Birliği ve Kalkınma Ajansları tarafından duyurusu yapılan ulusal hibe ve fonlara yönelik proje hazırlanarak uygulanması.

4.Sonuç

Katılımcı bütçelemenin başarılı olabilmesi için uygulandığı ülkede yerel yönetimlerin merkezi yönetimler karşısında belli ölçülerde idari ve mali açıdan bağımsız hareket edebilmeleri gerekmektedir. Türkiye katılımcı bütçeleme konusunda henüz emekleme aşamasında olmakla birlikte, belediyelerimizin katılımcı bütçelemenin uygulanması konusunda istekli olduğu görülmektedir. Fakat, katı merkezîyetçi yapımız ve sahip olduğumuz politik kültürümüz, katılımcı bütçelemenin etkili bir şekilde uygulanması noktasında ciddi sorunlar yaratmaktadır. 2000’li yılların başında belediyeler bünyesinde kurulmaya başlanan kent konseyleri, katılımcı bütçelemenin ülkemizde etkili bir şekilde uygulanması için oldukça önemli bir fırsat yaratmaktadır. Mevcut mevzuatta kent konseylerinin sadece danışma ve forum niteliğinde olması, aldığı kararların belediye yönetimi nezdinde bir bağlayıcılığının olmaması, kent konseyleri içinde katılımcı bütçe uygulamasının hayata geçirilmesini zorlaştıran bir faktördür. Bu nedenle, gerek yerel yönetim sistemimizin daha demokratik bir yapıya kavuşması, gerekse de yerel yönetimlerde kullanılan kamu kaynaklarının etkinliğinin artırılması için kent konseylerinin katılımcı bütçeleme yapabilecek mevzuat değişikliğine ihtiyacı vardır (Yalçın, 2015: 327). Diğer yandan mevcut kent konseylerinin katılımcıların kimlerden oluşacağı ve alınan kararların niteliği ile bağlayıcılığı başka bir tartışma konusunu oluşturur. Türkiye’de

katılımcı bütçeleme sürecinin henüz emekleme aşamasında olduğunu kabul etmekle birlikte 2000’li yıllar içinde kaydedilen ilerlemenin küçümsenmemesi gerekmektedir. Daha ileri adımlar atılabilmesi adına mevzuattaki mevcut eksiklikler ve handikaplar aşılmalı, özellikle en küçük toplumsal yönetim birimleri olan köylerde, mahallelerde ve belediyelerde katılımcı süreçlerin deneyimlenmesi için uygun iklim yaratılmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, A. (2016). Yerel Yönetimlerde İyi Yönetişim Aracı Olarak Katılımcı Bütçeleme: Belediyeler İçin Bir Model Önerisi. T.C. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. Manisa.
- Bilge,S. (2010) Bütçelemeye Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Bütçeleme. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2010 Cilt: 47 Sayı:542
http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/dergiler/makaleler/542/Sayi_542_Makale_04.pdf
- Bozkurt, Y. (2014). Participatory Budgeting : A Significant Contribution To Participatory Democracy. Environment & Urbanization. 16 (1): 27-46.
- Çetinkaya, Ö. ve Korlu, R. K. (2012). Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü. Maliye Dergisi. (163): 95-117.
- Deniz, T. (2013). Kentleşme, yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume. 8 (12): 391-402, Ankara.
- Emrealp, S. (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.
- Ergen, 2012: 328-329 Ergen, Z., (2012). Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli. Maliye Dergisi, sayı 163, Temmuz-Aralık, 316-334.
<http://www.antalyakentkonseyi.org.tr>, Erişim tarihi: 10.02.2016
http://www.duyguguncesi.net/sunular/KaDeO_1_3.pdf, Erişim tarihi: 11.10.2016
http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG_summary_TR.pdf, Erişim tarihi: 11.10.2016
<http://www.tepav.org.tr/tr/proje/s/74>, Erişim tarihi: 11.10.2016
- Kentleşme Şurası, (2009).
- Şahin, S., Z.(2009). ODTÜ Mezunlar Derneği Nisan 2009
http://www.odtumd.org.tr/etkinlik/2009/04/ankaramizcin/katilimci_ornekler_dr_savas_zaffer_sahin.pdf
- TEPAV, (2007a). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. İyi Yönetişim için Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271229711r9770.Iyi_Yonetisim_Icin_Ornek_Bir_Model_Katilimci_Butceleme.pdf
- TEPAV, (2007b). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1281429372-7.Yerel_Yonetim_Reformuna_Destek_Projesi.pdf
- Turan, M., Güler, S. & Güler, M. Belediye Yönetimine Katılım Bakımından Stratejik Planların Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler

-
- Fakültesi Dergisi Y.2013, C.18, S.2, s.241-267.
- Tuselog, (2011-2015). Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı.
http://projects.sklinternational.se/tuselog/files/2013/07/Tuselog_Program-Teklifi_TR.pdf
- Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan,(2015-2019).
- Uysal, A. B., (2013). Katılımcı Senaryo Tekniği Yardımıyla Tarihi Kentsel Alan İçin İyileştirme Stratejisinin Belirlenmesi. ODTÜ Journal of Faculty Architecture, 30(2), 137-162. Doi: 10.4305/METO.JFA.2013.2.1
- Vatandaş Katılımını Artırma Rehberi, (2009).
- Yalçın, A., Z. (2015). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme. Yönetim ve Ekonomi. Cilt:22 Sayı:2. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. MANİSA .

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).